

Јасминка Хасанбеговић*

WERNER KRAWIETZ (1933–2019)

Вернер Кравиец је био осведочени пријатељ и изузетан колега, који је пружао подршку многим с наших простора који су се бавили правном теоријом и сродним дисциплинама, а посебно нашем факултету као институцији, што нам је чинило и чиниће нам увек велику част.

И много пре него што је 2005. године, на позив академика Данила Басте, постао члан Међународног научног савета *Анала Правној факултету у Београду*, дошао је у Београд на Симпозијум *Правна држава – Порекло и будућности једне идеје*. Симпозијум – поводом јубилеја нашег факултета, 150 година његовог постојања – одржан је 26. и 27. септембра 1991. године. То је било врло тешко време за нашу земљу, која се у иностранству већ тада није препоручивала као место које треба посетити, посебно не од немачке владе. Ипак, професор Кравиец је дошао, говорио на тему *Друштвена правила ире и право у њерсејективни теорије система* те расправљао и неформално разговарао с осталим учесницима симпозијума: Радомиром Д. Лукићем, Стеваном Врачаром, Ерхардом Денингером (Erhard Denninger), Едином Шарчевићем, Јасминком Хасанбеговић, Улрихом Пројсом (Ulrich K. Preuß), Јовицом Труљом, Костом Чавошким, Драгољубом Поповићем, Лидијом Р. Баста Посавец, Божидаром С. Марковићем и Славољубом Поповићем. Својих овдашњих колега се и годинама касније живо сећао и при сваком сусрету питао за њих. О научној вредности прилога на том симпозијуму судили су и судиће читаоци на основу двојезичног (српско-немачког) издања књиге која је под истим насловом изашла у децембру 1991. године.

* Редовна професорка Правног факултета Универзитета у Београду, hasanbegovic.j@gmail.com

Но, професор Кравиец је тад учинио још много више: предложио је и на неки начин се самообавезао да се приложи с поменутог симпозијума објаве у посебној свесци (*Sonderheft*) чувене *Rechtstheorie*, чији је био дугогодишњи главни уредник. У томе је, међутим, наишао на жестоке отпоре и критике у својој земљи, и то како од колега које су у то време санкција Уједињених нација против Савезне Републике Југославије стриктно следиле ставове своје владе, тако, истина неформално, и од саме владе која је примену санкција најшире тумачила и остваривала. Ипак, успео је да се одупре тим притисцима и остао чврст у свом уверењу да не треба мешати посленике у култури и државној политици те да се треба одлучно супротставити колективном културном санкционисању колега, што је после више од две године резултирало објављивањем: Basta, Danilo (Hrsg.); Krawietz, Werner (Hrsg.); Müller, Dieter (Hrsg.), *Rechtsstaat – Ursprung und Zukunft einer Idee*. Symposium zum 150jährigen Bestehen der Belgrader Juristischen Fakultät. SONDERHEFT JUGOSLAWIEN. *Rechtstheorie*, Band 24, Heft 1–2, 1993: 1–260. Овај последњи зборник се од претходно поменутог разликује (што је добро) по једном тексту више: немачком преводу текста Данила Басте Шта није правна држава (*Гледништва*. 10–12/1989: 75–78).

Вернера Кравиеца изузетним чине његова постигнућа у професионалној биографији. У најбољој традицији немачког начина студирања, а то значи студирања више области на више универзитета, после матуре је од 1954. до 1957. године студирао правне науке, филозофију и социологију у Минстеру, Фрајбургу и Грацу. Потом је положио први правнички државни испит у Хаму на Врховном суду севернорајнско-вестфалске федералне јединице, који је један од највећих и, с традицијом од почетка XIX века, један од најстаријих немачких судова.

Потом је у Грацу положио испит из националне економије, а онда ту 1960. године и докторирао у области политичких наука. После другог државног испита (који одговара нашем правосудном испиту), који је положио 1963, докторирао је по други пут 1965. године у Минстеру – овога пута у области правних наука дисертацијом *Позитивно право и његове функције: Категоријална и методолошка разматрања за једну теорију правних функција* (*Das positive Recht und seine Funktion. Kategoriale und methodologische Überlegungen zu einer funktionalen Rechtstheorie*). Та његова докторска теза објављена је две године касније (1967) у Берлину код чувеног издавача Дункера и Хумблота (Duncker & Humblot), једног од

најугледнијих и најстаријих немачких издавача (још с краја XVIII века), специјализованог за области правних, државних, политичких, економских, друштвених, историјских и књижевних наука, као и филозофије, дакле, за области хуманистичких дисциплина.

Као дипломирани правник с докторатом и правосудним испитом, радио је најпре у администрацији Минстерског универзитета (1964–1966), а затим је, пошто је стекао и други докторат, био научни асистент у Институту за јавно право и политику (1966–1974).

Још 1970. године – заједно са (сада веома) чувеним Карлом Енгишем (Karl Engisch), Хербертом Л. А. Хартом (Herbert L. A. Hart), Хансом Келзенем (Hans Kelsen), Улрихом Клугом (Ulrich Klug) и Карлом Попером (Karl R. Popper) – учествовао је у оснивању *Rechtstheorie*, часописа за логику и теорију правног метода, општу теорију права и државе, теорију комуникација, норми и делања, социологију и филозофију права. *Rechtstheorie* је убрзо постао и остао један од најугледнијих часописа у свету у својој врсти, а Вернер Кравиец је био његов уредник годинама, све до смрти. У стручним круговима можда је и најпознатији у тој својој улози.

Venia legendi за јавно право, правну теорију и социологију права на минстерском Правном факултету Кравиец је стекао 1974. године на основу хабилитационог списка *Теорија и техника њојмовне јурисџруденције (Theorie und Technik der Begriffsjurisprudenz)*, који је 1976. објавио чувени дармштатски издавач Wissenschaftliche Buchgesellschaft. Редовни професор теорије права, филозофије права и социјалне филозофије постао је 1979, преузевши ту катедру као следбеник свог учитеља Хелмута Шелског (Helmut Schelsky). Већ 1980–1982. постао је декан Правног факултета, а у настави је био активан и по одласку у пензију 1999. године, као емеритус.

Вернера Кравицеа је од почетка красио изузетан смисао за сарадњу у науци и преко граница своје земље, што му је с годинама доносило све већи углед и изузетно поштовање међу колегама. Већ 1982. изабран је за професора на Европском факултету за студије развоја и коришћења тла (Faculté Européenne des Sciences du Foncier / Europäische Fakultät für Bodenordnung / Euroean Faculty of Land Use and Development) у Стразбуру. Нарочито интензивну сарадњу развио је с московским Правним факултетом и Институтом за државу и право Руске академије наука, о чему посебно сведочи Међународни центар за немачко-руске правне студије, који је основао у Минстеру. Био је много година члан Управног одбора Међународног удружења за правну и социјалну филозофију (IVR).

Библиографија Вернера Кравицеа обухвата преко четири стотине библиографских јединица. Нарочито се бавио истраживањима основа правних наука, теоријом права и државе, анализом политичких система, компаративистиком институција и система, новим конституционализмом у постсовјетској уставној и правној држави и променама правних система. Обим и домете његових истраживања на посредан начин изражавају и наслови чак три свечаника објављена у његову част. Ти зборници радова посвећени су питањима правне норме и правне стварности – *Rechtsnorm und Rechtswirklichkeit* из 1993. поводом 60. рођендана; правној и друштвеној теорији – *Theorie des Rechts und der Gesellschaft*, зборник из 2003, и позитивности, нормативности и институционалности права – *Positivität, Normativität und Institutionalität des Rechts*, свечаник из 2013. године поводом 80. рођендана. У овом последњем писац ових редова, као једини аутор из средње и југо-источне Европе, имала је част да буде позвана да да свој прилог.

Огроман научни рад и резултати, као и разни облици сарадње донели су Вернеру Кравицеу и многа признања: почасни докторат Универзитета у Хелсинкију, редовно чланство јединог Немца у Финској академији наука, почасни докторат и професуру на чувеном будимпештанском Еотвош-Лоранд (Eötvös-Loránd) универзитету, такође чланство првог Немца и почасни докторат Руске академије наука, као и почасне докторате Универзитета Салента у Леђу (Италија) и Универзитета у Тартуу (Естонија).

Међу нама ће се Вернер Кравицец памтити не само по својим изузетним научним постигнућима него и као искрени пријатељ Правног факултета Универзитета у Београду, који је нашем факултету и својим колегама овде пружао подршку када им је у тешким временима била најпотребнија.